

Montefiore kiest voor de grote greep

WERELDHEERSCHAPPIJ VAN FAMILIES

Simon Sebag Montefiore vat de wereldgeschiedenis samen aan de hand van familiebanden. Dat levert verhalen op over families die elkaar de gruwelijkste dingen hebben aangedaan en over dynastieën waarvan de leden elkaar aan de macht hielpen. *De Wereld* biedt weinig nieuwe inzichten; toch is het een intrigerend boek.

Een geschiedenis van de wereld kort samenvatten is misschien nog het best gedaan door Lenin. De Britse historicus Simon Sebag Montefiore citeert hem in zijn bijna 1500 pagina's dikke studie *De Wereld*: 'Wie heerst over wie?' Montefiore lijkt zich moeiteloos van deze immense taak te kwijten en maakt zelfs uitstapjes naar 950.000 jaar geleden, naar de voetafdrukken van een gezin zoals ontdekt in het oosten van Engeland, of naar 120.000 jaar geleden, toen er nog nijlpaarden in de Theems zwommen.

Montefiore, benadigd auteur van vooral

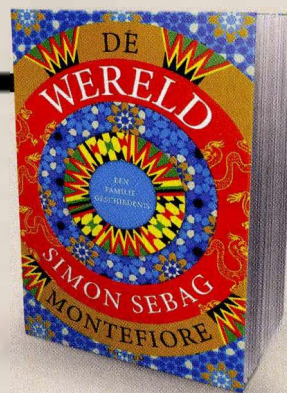
biografieën van Russische figuren, zoals Catharina de Grote, Potemkin, Stalin en de Romanovs, is niet de eerste die een wereldgeschiedenis schrijft. Maar hij heeft wel een origineel uitgangspunt gekozen, namelijk de wereldgeschiedenis beschrijven aan de hand van families. Hij volgt de dynastieën van Mali, de Ming en De' Medici, tot die van Dzjengis Khan, Ivan de Verschrikkelijke, Kim Jong-un, de Gandhi's, de Roosevelt, de Rothschilds, de Rockefeller en vele anderen.

Wat opvalt is dat die familiebanden vaak gekenmerkt worden door incest, moord en

marteling. Keizer Nero die met zijn moeder sliep en haar vervolgens vermoordde, Karel de Grote die zijn dochter tot minnares maakte en koningin Isabella die haar dochter martelde. Dat Kim Jong-un vijf jaar geleden zijn halfbroer liet vermoorden, is als in een realityshow te zien op YouTube. Maar de Perzische Darius I zorgde wel goed voor zijn familie. Nadat hij alle troonpretendenten die hem vijandig gezind waren geveild, opgezet dan wel gekruisigd en rectaal op palen gespietst had, bracht hij zijn broer Artafarna aan de macht als satraap van het Griekse Ionië. Zijn zoon Xerxes volgde hem in 485 v.Chr. op als sjah van het Perzische Rijk. Napoleon maakte zo'n beetje ieder familielid tot koning in Europa, onder wie Lodewijk Napoleon in Nederland.

'Een erfelijk vorst is net zo absurd als een erfelijk dokter,' schreef de achttiende-eeuwse filosoof Tom Paine. Vanuit die opvatting is bijna de hele wereldgeschiedenis absurd, alhoewel er ook niet-vorstelijke families zijn die generaties lang de lakens uitdeelden – denk aan de De' Medici's of de Kennedy's.

'Bij individuen is waanzin zeldzaam,' schreef Friedrich Nietzsche, 'maar in groepen, partijen, landen en tijdperken is het de norm.' Dat is een observatie die maar al te waar is. Als je de vele slachtpartijen op het slagveld aan je voorbij ziet trekken, is het nog een wonder dat er eeuwenlange beschavingen konden bestaan. Montefiore heeft veel aandacht voor de buiten-Europese geschiedenis, zoals voor Dzjengis Khan, de Mongoolse heerser die het grootste aaneengesloten wereldrijk ooit stichtte, van China tot aan de Donau. Tien jaar na zijn

De Wereld.

Een familiegeschiedenis

Simon Sebag Montefiore

1467 p. Spectrum, € 69,90

Historisch Nieuwsblad 23(2023)1

De Engelse koninklijke familie. Schilderij door Franz Xaver Winterthaler, 1846.

dood in 1227 viel Subotai, de eenogige Mongoolse generaal, vergezeld door Dzjengis' kleinzoon Batu Khan Europa binnen. Ze staken de Wolga over en liepen in razende vaart het huidige Rusland, Oekraïne en Belarus onder de voet. Doorgaans gaan wereldgeschiedenissen over het ontstaan en verval van beschavingen, dus de keuze voor 'familie' als prisma om het verleden te beschrijven is origineel, al doet het soms gekunsteld aan. Koningdommen zijn erfelijk, maar de buitenechtelijke kinderen van een machthebber zijn toch echt bloedverwanten, al tellen ze maar zelden mee. Zo viel de 65-jarige Leopold II in 1900 voor een 15-jarige prostituee, Blanche Delacroix, 'mollig maar gracieus'. Hij kreeg twee zoons met haar, maar die werden uitgesloten van Belgische troonopvolging. Leopold werd daarom opgevolgd door Albert I, de zoon van zijn broertje Filips. De uit het Duitse Kallstadt afkomstige Friedrich Drumpf, grootvader van Donald Trump, emigreerde in 1885 naar de Verenigde Staten, werkte als kapper en opende vervolgens een bordeel. Interessant, maar waarom Montefiore een heel hoofdstuk aan Donald Trump wijdt is onduidelijk, want of hij met al zijn rijkdom en familieleden erin slaagt een familiedynastie à la Dzjengis Khan te stichten, is nog maar de vraag. Het uitgangspunt van de familiegeschiedenis mag dan niet zoveel meerwaarde opleveren, *De Wereld* is wel een intrigerend boek. Hier is een historicus aan het woord die niet terugschrikt voor de grote greep. Om deze wereldomspannende geschiedenis te kunnen schrijven werd hij bijgestaan door deskundigen over de hele wereld; zo las Henry Kissinger het deel waarin hij beschreven wordt en las de Nederlandse historicus David Onnekink de hoofdstukken over de vroegmoderne geschiedenis. Wat blijft is de indruk dat Montefiore zich heeft laten leiden door de vraag van Lenin: wie heerst over wie? Het antwoord heeft hij ronduit knap geschreven, en inderdaad zijn de familierelaties niet te miskennen. Maar uiteindelijk is *De Wereld* een geschiedenis geworden van beschavingen en hun neergang.

- Hans Renders is hoogleraar geschiedenis en theorie van de biografie.